

**Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Specifické problémy ostrovů
(stanovisko z vlastní iniciativy)**

(2012/C 181/03)

Zpravodaj: **pan ESPUNY MOYANO**

Dne 20. ledna 2011 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s čl. 29 odst. 2 jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní iniciativy k tématu

Specifické problémy ostrovů.

Specializovaná sekce Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 7. března 2012.

Na 479. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 28. a 29. března 2012 (jednání dne 28. března), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 129 hlasy pro, 4 hlasy byly proti a 8 členů se zdrželo hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 Ostrovní regiony se vyznačují společnými rysy a zvláštnostmi, které jsou trvalé a jasně odlišují tyto oblasti od pevninských území. Na základě článku 174 Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU) získaly ostrovní oblasti uznání toho, že jsou zdrojem konkrétních nevýhod, jež vyžadují speciální pozornost. Dle názoru EHSV je nicméně nutné pokračovat v činnosti až do dosažení přijetí vhodné strategie, jež by se zabývala specifickými potřebami těchto ostrovních regionů.

1.2 EHSV se domnívá, že definice ostrova používaná Evropskou unií je nevhodná, a proto by měla být přezkoumána a aktualizována, přičemž je třeba zohlednit nové skutečnosti v rozšířené Evropské unii, k níž patří ostrovní členské státy. V předchozích stanoviscích ⁽¹⁾ EHSV doporučil úpravu této definice a své doporučení opakuje.

1.3 Migrace či problémy související se stárnutím či vyliďňováním postihují obzvláště ostrovy. Tyto okolnosti mohou způsobovat ztrátu kulturního dědictví, oslabení ekosystémů a mohou mít závažné hospodářské důsledky (zaměstnanost, mládež atd.).

1.4 Některé ostrovy se musejí vyrovnávat s rozsáhlou migrací svých obyvatel do jiných, lépe prosperujících oblastí, jiné přijímají migranty, kteří přispívají k hospodářskému rozvoji na místní úrovni, a na jiných ostrovech z důvodu jejich geografické polohy překračuje počet migrantů schopnost ostrovů migranty přijímat.

⁽¹⁾ Lepší začlenění do vnitřního trhu jako klíčový činitel soudržnosti a růstu pro ostrovy, Úř. věst. C 27, 3.2.2009, s. 123 a Inovace v cestovním ruchu: určení strategie pro udržitelný rozvoj ostrovů, Úř. věst. C 44, 11.2.2011, s. 75.

1.5 EHSV se domnívá, že je naprosto nezbytné zlepšit dostupnost ostrovů a jejich propojení. Jelikož dostupnost je zásadní pro zvýšení atraktivnosti ostrovních oblastí, je nutné snížit náklady na přepravu zboží a osob prostřednictvím uplatňování zásady územní kontinuity a zlepšení evropského nařízení č. 3577/92.

1.6 Zemědělství, chov hospodářských zvířat a rybolov, jež jsou významnou částí místního hospodářství a zdrojem zásobování převážně části zemědělsko-potravinářského průmyslu, jsou nestabilní, což je způsobeno odlehlostí, malým rozměrem zemědělských podniků, omezeným stupněm diverzifikace produkce a klimatickými podmínkami.

1.7 To má za důsledek slabý zemědělsko-potravinářský průmysl na ostrovech, který může pouze obtížně konkurovat výrobkům pocházejícím z kontinentu nebo ze třetích zemí, což současně dále oslabuje primární sektor.

1.8 EHSV doporučuje, aby ve společné zemědělské politice byly ostrovy považovány za znevýhodněné oblasti, stejně jako je tomu u horských oblastí, a aby se ostrovní povaze věnovala zvláštní pozornost v otázce financování.

1.9 Existuje mnoho evropských ostrovů, pro které je činnost v oblasti cestovního ruchu základním faktorem pro přežití místních obyvatel, jejich identity, kulturních tradic a hodnot a krajiny. Tyto činnosti podpořily hospodářský růst, zaměstnanost a zásadní diverzifikaci ekonomických základů. Ekonomika ostrovů se však stala příliš závislou na činnostech v oblasti cestovního ruchu, a proto by bylo zapotřebí rozšíření o doplňkové činnosti k této oblasti, jež by podpořily hospodářský rozvoj ostrovů v situacích krize, jako je ta současná, na nichž je cestovní ruch silně závislý.

1.10 EHSV podporuje Evropský parlament v jeho žádosti, kterou vyjádřil ve svém usnesení ze dne 27. září 2011⁽²⁾ a která se týká rozvoje podobných specifických strategií pro ostrovy, horské regiony a další zranitelné oblasti v rámci iniciativy Komise týkající se rozvoje strategie pro udržitelný pobřežní a mořský cestovní ruch.

1.11 EHSV se domnívá, že na ostrovech existují problémy s účastí na programech V+V+I Evropské unie vzhledem k malému rozsahu vnitřního trhu a omezené kapacitě dostupných struktur výzkumu a vývoje. EHSV rovněž považuje za zásadní, aby EU i nadále pomáhala ostrovům při rozvoji IKT, podporovala vznik struktur pro výzkum a rozvoj a účast malých a středních podniků z ostrovů na programech V+V+I, v případě nutnosti dokonce i prostřednictvím příspěvků ze strukturálních fondů.

1.12 Co se týče ostrovních regionů, mělo by být prioritou evropské energetické politiky zajistit zásobování ostrovů, financování rozvoje a realizaci projektů výroby energie za využití nových technologií a obnovitelných zdrojů energie, jakož i podporu účinného využívání energií za současné ochrany životního prostředí a přírody.

1.13 EU by měla nedostatek vody, odsolování mořské vody, jakož i další technické možnosti pro zachycování dešťové vody a dodávky vody zahrnout do rámce regionální politiky, přičemž je třeba zohlednit specifčnost ostrovních regionů.

1.14 EHSV považuje za obzvláště významné vytvářet specifické programy celoživotního vzdělávání pro zaměstnance na ostrovech, kteří pracují v různých odvětvích, zejména však v odvětví cestovního ruchu, které je jednou z hospodářsky nejdůležitějších činností ostrovních regionů. Tyto programy by měly být financovány z Evropského sociálního fondu a z Fondu soudržnosti a podílet by se měly rovněž členské státy, instituce a socioekonomické subjekty.

1.15 Vzdělávání, odborná příprava a celoživotní vzdělávání mají zásadní význam v hospodářské a sociální strategii Evropské unie v rámci Lisabonské procesy a strategie Evropa 2020. EHSV žádá, aby se zohlednila specifika ostrovních regionů a zajistilo se, že vzdělání a příležitosti k celoživotnímu vzdělávání – ve všech regionech a pro všechny obyvatele – budou zohledněny ve vnitrostátních strategiích.

1.16 EHSV vybízí k zavedení opatření obsažených v komuniké ze zasedání v Bruggách, jež se týká koordinace odborné přípravy v Evropě a jež schválili ministři školství všech členských států a evropští sociální partneři.

⁽²⁾ Viz stanovisko EHSV ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů „Evropa jako přední světová destinace cestovního ruchu – nový politický rámec pro evropský cestovní ruch“, Úř. věst. C 376, 22.12.2011, s. 44), a usnesení Evropského parlamentu k Evropě jako přední světové destinaci cestovního ruchu – nový politický rámec pro evropský cestovní ruch (2010/2206 (INI)).

1.17 EHSV žádá Evropskou komisi, aby vytvořila specifickou meziútvárovou skupinu pro ostrovy nebo případně začlenila otázku ostrovů do jiných, již existujících meziútvárových skupin.

1.18 Komise je žádána, aby zajistila, že ostrovní regiony budou mít zvláštní ustanovení v rámci nového víceletého finančního rámce 2014–2020 a že budou začleněny do specifických programů regionálního rozvoje, jež budou více odpovídat jejich specifickým rysům. Je třeba zvážit možnost zvýšit míru spolufinancování ze strany EU v prioritních oblastech zájmu pro rozvoj ostrovů.

1.19 Vzhledem k tomu, že podle strategie Evropa 2020 se budou řídit budoucí činnosti EU, EHSV považuje za nutné prozkoumat dopad této strategie na ostrovní regiony a to, jak tato strategie pomáhá zmírnit nevýhody spojené s ostrovní povahou.

Vzhledem k sezónnímu charakteru činnosti v oblasti cestovního ruchu na ostrovech EHSV žádá Komisi a Evropský parlament, aby podnítily projekt CALYPSO týkající se sociálního cestovního ruchu, jak již uvedl ve svém stanovisku *Inovace v cestovním ruchu: určení strategie pro udržitelný rozvoj ostrovů*⁽³⁾, a to se zapojením sociálních partnerů, neboť tento program může mít vliv na odvětví cestovního ruchu a multiplikační účinek na další hospodářská odvětví.

2. Úvod

2.1 Ostrovní regiony

2.1.1 Eurostat definuje ostrov jako jakékoliv území, které splňuje následujících pět kritérií:

- musí mít rozlohu nejméně jednoho kilometru čtverečního;
- musí ležet ve vzdálenosti nejméně jeden kilometr od pevniny;
- musí mít minimální počet 50 stálých obyvatel;
- nesmí mít pevné propojení s pevninou;
- nesmí na něm ležet hlavní město členského státu EU.

2.1.2 Při definici ostrova je také třeba mít na paměti prohlášení 33 SFEU, které uvádí, že „mezivládní konference má za to, že odkaz na ostrovní regiony uvedený v článku 174 může zahrnovat ostrovní státy jako celek, s výhradou splnění nezbytných kritérií“.

⁽³⁾ Úř. věst. C 44, 11.2.2011, s. 75.

2.1.3 Jak již EHSV uvedl ve svém předchozím stanovisku ⁽⁴⁾, tato definice nezohledňuje nové skutečnosti v rozšířené Evropské unii, k níž patří ostrovní členské státy.

2.1.4 V souladu s touto definicí jsou ostrovy součástí území 14 ⁽⁵⁾ z 27 členských států EU. Jejich význam je nutné ocenit na základě vysokého počtu obyvatel žijících na těchto četných ostrovech, který dosahuje 21 milionů. To jsou zhruba 4 % všech obyvatel 27 členských států EU.

2.1.5 Ostrovní regiony se vyznačují společnými rysy a zvláštnostmi, které jsou trvalé a jasně odlišují tyto oblasti od pevninských území.

2.1.6 Všechny ostrovy EU se vyznačují rozlišnými prvky, které je navzájem odlišují, společné rysy ostrovních území jsou však významnější než jejich odlišné rysy, zvláště významné jsou společné prvky týkající se dopravy, životního prostředí, cestovního ruchu nebo přístupu k základním veřejným službám.

2.1.7 Článek 174 SFEU obsahuje nový odstavec, podle něž bude „zvláštní pozornost věnována [...] regionům, které jsou závažně a trvale znevýhodněny přírodními nebo demografickými podmínkami, jako jsou například nejsevernější regiony s velmi nízkou hustotou obyvatelstva a ostrovní, přeshraniční a horské regiony“.

2.1.8 Na základě tohoto článku získaly ostrovní oblasti jako celek uznání toho, že jsou zdrojem konkrétních nevýhod, jež vyžadují speciální pozornost.

3. Demografická situace v ostrovních regionech

3.1 Migrace či problémy související se stárnutím či vylidňováním jsou problémy postihující ostrovy ve velké míře.

3.2 Některé ostrovy či oblasti ostrovních území se v současné době potýkají s vážnou hrozbou vylidnění z důvodu odchodu zejména mladých obyvatel v aktivním věku, stárnutí stálých obyvatel či obtížných klimatických podmínek. Tato situace může způsobovat ztrátu kulturního dědictví a oslabení ekosystémů.

3.3 Jiné ostrovy se z důvodu své geografické polohy na vnější hranici Unie potýkají s toky obyvatel opačným směrem a jsou vystaveny nedovolenému přistěhovalectví z třetích zemí, které je velmi často neúměrné jejich schopnosti přijímat.

⁽⁴⁾ Lepší začlenění do vnitřního trhu jako klíčový činitel soudržnosti a růstu pro ostrovy, Úř. věst. C 27, 3.2.2009, s. 123, odstavec 2.2.

⁽⁵⁾ Španělsko, Irsko, Francie, Dánsko, Itálie, Finsko, Švédsko, Spojené království, Řecko, Nizozemsko, Malta, Kypr, Estonsko a Portugalsko.

3.3.1 Na některých ostrovech dochází k extrémním humanitárním situacím, jež je nutné řešit v rámci solidarity Evropské unie, což znamená i nadále sdílet vzniklou provozní zátěž a kombinovat přitom vnitrostátní a unijní zdroje.

3.3.2 EHSV navrhl v jiných stanoviscích, že by v rámci společné azylové politiky mělo dojít k úpravě dublinského nařízení za účelem usnadnění mobility žadatelů o azyl v rámci EU.

3.4 Na druhou stranu existují ostrovy, na nichž se usazuje velký počet cizinců s vysokou kupní silou, jež přispívají k místnímu hospodářskému a sociálnímu rozvoji, kteří však mohou způsobovat zdražování bydlení, když je trh s bydlením saturován, čímž se ztěžuje přístup k bydlení i pro místní obyvatele s omezenějšími finančními možnostmi.

4. Dostupnost a ostrovní povaha

4.1 Některá omezení ostrovních území souvisejí s prostorovou diskontinuitou a odlehlostí. Tyto nevýhody se projevují ve vyšších nákladech na dopravu, distribuci a produkci, větší nejistotě při dodávkách a v nutnosti počítat s většími zásobami a skladovacími prostory.

4.2 Důkazem toho je úplná závislost na námořní a letecké dopravě. Ostrovní regiony se proto nachází v méně výhodné pozici než zbytek území co do využití výhod jednotného evropského trhu jako homogenního prostoru hospodářských konkurenceschopných vztahů, co se týče úpravy velikosti podniku s cílem umožnit inovace a získání úspor z rozsahu a z externalizace.

4.3 V tomto smyslu je důležité připomenout, že v iniciativě Společenství jednotné evropské nebe by bylo možné analyzovat mechanismy řízení letového provozu se specifickým zaměřením na zajištění stále dostupnosti ostrovních regionů.

4.4 Nesmíme zapomenout na situaci způsobenou oblakem prachu z islandské sopky Eyjafjallajökull, která zasáhla rozsáhlé oblasti evropského vzdušného prostoru v dubnu a květnu 2010 a způsobila uzavření četných letišť ve střední a severní Evropě a dokonce na jihu Evropy.

4.5 Nejzávažnějším problémem nebylo ani tak přerušení příjezdu turistů, jako znemožnění návratu do domovských zemí těch, kteří již na ostrovech byli, a nejistota ohledně délky trvání problému.

4.6 Tento specifický případ ukazuje zvláštní zranitelnost ostrovních regionů v těchto podmínkách, protože ačkoli uzavření jednotného evropského prostoru postihlo téměř celou Evropu, největší (negativní) dopad mělo na dotčené ostrovní regiony.

4.6.1 Dalším tématem, jež je třeba zohlednit, je zdanění emisí oxidu uhličitého v letecké dopravě, jež se má dle plánů Komise začít uplatňovat od roku 2012. Pokud by tato daň nakonec byla uplatňována, měla by Komise nalézt zvláštní klíč pro ostrovní regiony, neboť ty na letecké dopravě závisejí v mnohem vyšší míře. Jejich dané nevýhody by se touto daní ještě zhoršily.

4.7 Dostupnost je zásadní pro zvýšení atraktivnosti ostrovních oblastí. Transevropské dopravní síť (TEN-T) musí obsahovat skutečnou multimodální politiku, která musí být uplatňována také na ostrovy. Vytvoření mořských a leteckých koridorů mezi evropským kontinentem a ostrovy prostřednictvím financování pevných a mobilních infrastruktur může přispět k tomuto úsilí.

5. Zemědělství a rybolov

5.1 Zemědělství, chov hospodářských zvířat a rybolov na ostrovech jsou významnou částí místního hospodářství, zejména co se týče pracovních míst, a jsou také důležitou podporou pro místní zemědělsko-potravinářský průmysl, který je nejvýznamnější složkou průmyslové výroby na ostrovech.

5.2 Zemědělská výroba a rybolov na ostrovech se však vyznačují jednou zásadní slabou stránkou, která je zejména způsobena odlehlostí, malým rozměrem zemědělských podniků, omezeným stupněm diverzifikace produkce, závislostí na místních trzích, roztržitostí a klimatickými podmínkami. To vše má vliv na zemědělsko-potravinářský průmysl na ostrovech, který je závislý na svých vlastních produktech. Slabá zemědělská a chovatelská produkce má za následek slabý zemědělsko-potravinářský průmysl na ostrovech.

5.2.1 Všechny tyto faktory přispívají k podstatnému snížení konkurenceschopnosti ve srovnání s produkcí na pevnině a produkcí pocházející z třetích zemí.

5.3 Místní zemědělství je kromě toho silně závislé na vnějšku, a to jak z hlediska dodávek surovin a vstupních materiálů, tak z hlediska uvádění produktů na trh, neboť je geograficky velmi odlehle od zdrojů dodávek a od trhů.

5.4 Zemědělníci producenti na ostrovech soutěží s producenty z jiných oblastí za nerovných podmínek. Místní producenti musí dostávat potřebnou podporu, aby zemědělství v ostrovních

regionech mělo rovné podmínky, a to například prostřednictvím specifických nástrojů SZP pro ostrovy, větší podpory místní produkce a většího uznání.

5.5 Co se týče přijetí specifických opatření zaměřených na kompenzaci znevýhodnění spojených s ostrovní povahou v této oblasti, zdaleka nejlepší je specifický legislativní program. To se týká primárního sektoru, který je pro ostrovy obzvláště významný. Evropský rybářský fond neobsahuje s výjimkou nejvzdálenějších regionů a menších ostrovů v Egejském moři žádná specifická opatření.

5.6 Totéž platí pro režimy přímé podpory v rámci společné zemědělské politiky (SZP). Poslední reformy režimů přímých podpor SZP, rozvoje venkova a EZFRV nezohlednily fakt ostrovní povahy.

6. Vnitřní trh a cestovní ruch

6.1 Omezený rozsah ostrovních území ve srovnání s pevninou významně podmiňuje výrobu a strukturu trhů. Největší část výrobní sítě nacházející se v těchto oblastech se skládá z malých podniků a mikropodniků, jež jsou zranitelnější než velké podniky.

6.2 Cestovní ruch byl a je základním příjmem ekonomiky mnoha ostrovních území. Navzdory mnoha stávajícím rozdílům mezi nimi existuje mnoho evropských ostrovů, pro které je tato činnost základním faktorem pro přežití místních obyvatel, jejich identity, kulturních tradic a hodnot a krajiny.

6.3 Zavedením cestovního ruchu v evropských ostrovních regionech vzrostl hospodářský růst a zaměstnanost a došlo k zásadní diverzifikaci základů jejich ekonomik prostřednictvím služeb souvisejících s cestovním ruchem. Zároveň to umožnilo obnovit a ochránit místní tradice a kulturu, jakož i přírodní oblasti a pamětihodnosti.

6.4 Ačkoli obecně byl cestovní ruch jasně pozitivním faktorem, je třeba také uznat, že na některé ostrovní regiony měl negativní dopady, jako jsou např. nejistá povaha pracovních míst, sezónní charakter, nízká úroveň kvalifikace zaměstnanců, silná míra spekulací s nemovitostmi a zvýšení životních nákladů pro místní obyvatelstvo. Cestovní ruch způsobil také velké problémy ve zásobování vodou a obtíže při zajišťování základních služeb pro obyvatelstvo (nakládání s odpady, zdravotnictví atd.), což mělo velký dopad na životní prostředí. Ekonomika ostrovů je v současnosti příliš závislá na činnostech v oblasti cestovního ruchu a proto by byla zapotřebí diverzifikace směrem k jiným činnostem, jež by nebyly pouze doplňkové k činnostem v cestovním ruchu a jež by podpořily hospodářský rozvoj ostrovů v situacích krize, jako je ta současná, na nichž je cestovní ruch silně závislý.

6.5 Od schválení SFEU se výslovně uznává význam cestovního ruchu pro EU. V červnu 2010 předložila Komise sdělení, které podporuje nový rámec koordinované činnosti v EU za účelem posílení konkurenceschopnosti a schopnosti udržitelného rozvoje evropského cestovního ruchu⁽⁶⁾. Toto uznání je příležitostí pro posílení konkurenceschopnosti odvětví evropského cestovního ruchu a přispět tak k nové strategii Evropa 2020 pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění.

6.6 Evropský parlament ve svém usnesení ze dne 27. září 2011⁽⁷⁾ v odstavci 55 „vítá iniciativu Komise týkající se rozvoje strategie pro udržitelný pobřežní a mořský cestovní ruch a vyzývá k rozvoji podobných specifických strategií pro ostrovy, horské regiony a další zranitelné oblasti“.

7. Výzkum, vývoj a inovace (V+V+I)

7.1 Inovace jsou zásadním cílem hospodářské politiky, a to jak na úrovni EU (s Lisabonskou strategií a strategií Evropa 2020), tak na regionální úrovni, prostřednictvím zvyšování míry veřejných investic do výzkumu, vzdělávání, odborné přípravy a podpory „nejinovativnějších odvětví“ (k nimž patří doprava, energetika, ekologický průmysl atd.). To platí i o službách, zejména o takových, jež vyžadují vysokou úroveň znalostí nebo kvalifikace, což považujeme za typické pro většinu aktivit v cestovním ruchu (např. ubytování, pohostinství, služby v oblasti nemovitostí atd.).

7.2 Je nutné podporovat a posilovat informační společnost a nové technologie, které pro ostrovy znamenají příležitosti pro diverzifikaci činnosti a prohloubení znalostí. Využívání IKT snižuje izolovanost, zlepšuje postupy a systémy řízení podniků a vztahy s okolním světem, což podporuje růst konkurenceschopnosti a produktivity.

7.3 Hlavním problémem ostrovních regionů v budování schopností k inovacím je řídká síť podniků, úroveň odborné přípravy, přístup k evropskému trhu, omezené investice do infrastruktur výzkumu atd. Inovace v ostrovních regionech musí být prozkoumány ze širšího úhlu, jenž by zahrnoval např. zpracování, marketingové metody, inovační postupy při řízení či organizaci podniku. Cílem podniků na ostrovech musí být zlepšování výrobní kapacity, kvality výrobků, jakož i to, aby jim byl usnadněn přístup na evropský trh za podmínek hospodářské soutěže srovnatelných s pevninskými regiony Evropské unie.

⁽⁶⁾ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: Evropa jako přední světová destinace cestovního ruchu – nový politický rámec pro evropský cestovní ruch, KOM(2010) 352 v konečném znění.

⁽⁷⁾ Usnesení Evropského parlamentu k Evropě jako přední světové destinaci cestovního ruchu – nový politický rámec pro evropský cestovní ruch (2010/2206 (INI)).

7.4 Dále je třeba poukázat na problémy, které mají ostrovy s účastí na programech V+V+I Evropské unie. Malý rozsah vnitřního trhu, omezená kapacita dostupných struktur výzkumu a vývoje jsou důvodem toho, že pro ostrovní regiony je mnohem obtížnější se těchto programů zúčastnit.

8. Energetika a voda

8.1 Vzhledem k vysoké závislosti ostrovů na dovozu paliv mají fluktuace cen energií na ostrovní regiony větší dopad.

8.2 Co se týče ostrovních regionů, mělo by být prioritou evropské energetické politiky zajistit zásobování ostrovů, financování rozvoje a realizaci projektů výroby energie za využití nových technologií a obnovitelných zdrojů energií, jakož i podporu účinného využívání energií za současné ochrany životního prostředí a přírody.

8.3 Výroba, uchování a distribuce elektřiny jsou důležité nejen pro primární energetické potřeby, ale také pro odsolování mořské vody, které by mohlo vyřešit problém zásobování pitnou vodou na mnoha ostrovech.

8.4 V důsledku malé rozlohy ostrovů a zejména jejich skalnatého povrchu panuje na většině ostrovů nedostatek vody. To omezuje hospodářský rozvoj (zejména cestovního ruchu), kromě toho, že tato situace má dopad také na zdraví, zemědělství a chov hospodářských zvířat.

9. Odborná příprava a zaměstnanost

9.1 Jak vyplývá z nedávné studie Euroislands⁽⁸⁾, je lidský kapitál závažným problémem evropských ostrovů, zejména ve Středozemním moři. Úroveň vzdělání je obzvláště nízká, a to i na ostrovech s vyšším hrubým domácím produktem na obyvatele a s univerzitou. Na ostrovech na severu je lidský kapitál lépe připraven čelit novým výzvám, ale i tam je přechod od tradičních povolání výzvou.

9.2 Vzdělávání, odborná příprava, celoživotní vzdělávání a znalost cizích jazyků mají zásadní význam v hospodářské a sociální strategii Evropské unie v rámci Lisabonské procesu a strategie Evropa 2020. Zajistit vzdělání a příležitosti k celoživotnímu vzdělávání ve všech regionech a pro všechny obyvatele musí být klíčovým prvkem všech vnitrostátních strategií.

⁽⁸⁾ Studie Euroislands – Rozvoj ostrovů – Evropské ostrovy a politika soudržnosti (Evropský program ESPON 2013).

Nedostatek personálu a nutnost poskytovat široké spektrum služeb vyžaduje profesní mnohostrannost obyvatel ostrovů, jíž lze dosáhnout prostřednictvím příslušných programů odborné přípravy financovaných EU.

10. Regionální politika

10.1 Regionální politika je hlavním nástrojem Unie, jenž pomáhá ostrovním územím překonat strukturální omezení a využít potenciál rozvoje a růstu. Je nicméně nutné zlepšit tuto politiku tak, aby ostrovy mohly jak z hospodářského, tak ze sociálního hlediska, plně využít jednotný evropský trh, jehož jsou součástí.

10.2 Ostrovní území se obecně nacházejí v nevýhodné situaci ve srovnání s pevninskými územími. Ostrovní povaha nepatří k prioritním tématům agendy evropské regionální politiky a politiky soudržnosti. Kromě toho přineslo rozšíření zásadní změnu priorit evropské agendy těchto politik, což nebylo prospěšné pro evropskou politiku ostrovů.

10.3 Je nutné vytvořit jednotný rámec, jenž by poskytl účinná řešení pro omezení, s nimiž se potýkají evropské ostrovy. Z tohoto důvodu je nutné, aby opatřením a politikám s dopadem na ostrovy vždy předcházelo příslušné posouzení dopadu, stejně jako je tomu u nevzdálenějších regionů. Tímto způsobem by se zamezilo negativním dopadům a protikladům a posílila by se územní soudržnost. Posouzení dopadu je obzvláště nutné u politiky dopravy, životního prostředí a energetické politiky.

10.4 Při plánování na období 2007-2013 se použilo HDP na obyvatele jako jediného ukazatele pro stanovení způsobilosti regionů v rámci cílů regionální politiky. Tento ukazatel nezhledňuje, že soudržnost znamená daleko širší rozměr, k němuž patří sociální, environmentální, územní a jiné složky související s inovací a vzděláním. Nové ukazatele využívající relevantnější statistické údaje by měly poskytnout přesně definovaný přehled úrovně rozvoje ostrovů a dostatečné pochopení regionů s trvalým geografickým znevýhodněním.

10.4.1 Referenční ukazatele strategie Evropa 2020 by v tomto smyslu měly být začleněny jako reference v souladu s celkovým politickým rámcem EU.

10.5 Ačkoliv v programovém období 2007 – 2013 byly evropské ostrovy uznány jako způsobilé pro přeshraniční spolupráci, vytvoření kritéria maximální vzdálenosti 150 km mezi regionálními hranicemi vedlo k tomu, že v současné době jsou 3 souostroví (Kyklyady, Hebridy a Baleárské ostrovy) vyloučena.

10.6 EHSV se zasazuje za zrušení kritéria vzdálenosti (150 km), které se používá pro zařazení ostrovů do příhraničních regionů, jež jsou způsobilé pro financování z programů přeshraniční spolupráce v rámci územní spolupráce politiky soudržnosti nebo rámce evropské politiky sousedství.

10.7 Je nutné věnovat speciální pozornost ostrovům, které jsou zasazeny více znevýhodněními uvedenými v článku 174, k nimž patří např. hornaté ostrovy nebo ostrovy velmi řídké osídlené. Totéž lze říci o souostrovích vystavených dvojí či mnohonásobné ostrovní povaze. Tato území postihují dodatečná znevýhodnění vyplývající z jejich roztržitosti a omezené geografické rozlohy. Řada pobřežních ostrovů trpí vážnými znevýhodněními, jež souvisejí s jejich velmi malou rozlohou. To vše vede ke zhoršování omezení vyplývajících z ostrovní povahy a často k chybějícím službám pro obyvatele.

10.8 Ostrovy tedy potřebují integrovaný přístup mezi politikami, a to jak horizontálně (prostřednictvím mezioborového přístupu u hlavních politik s územním dopadem, SZP, SRP, státní podpora atd.), tak vertikálně (propojováním regionálního, vnitrostátního a unijního rozměru). V tomto přístupu by se také měly odrazit nové politické orientace Smlouvy o Evropské unii, význam přikládáný určitým oblastem, například energetice a klimatu, vnější projekci EU i záležitostem v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí⁽⁹⁾.

11. Síla a atraktivita ostrovních regionů

11.1 Jak vyplývá ze závěrů studie Euroislands v rámci evropského programu ESPON⁽¹⁰⁾, jsou co do silných stránek ostrovů hlavními komparativními výhodami kvalita života a přírodní a kulturní bohatství. Ostrovy se vyznačují vysokou hustotou přírodního a kulturního bohatství a silnou kulturní identitou. Významným omezením však je, že přírodní a kulturní dědictví jsou nenahraditelné a neobnovitelné zdroje.

11.2 Podle doporučení této studie snižují nové technologie v oblasti komunikací a informací negativní dopad ostrovní povahy (malá rozloha a izolovanost) na ostrovy. Nové technologie mohou být prospěšné také pro malé a střední podniky a služby, k nimž patří vzdělání a výzkum, služby ve zdravotnictví, informacích, kultuře a jiných kreativních činnostech. Další technologické změny (vývoj nových forem obnovitelných

⁽⁹⁾ Oblasti uvedené ve sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru, Výboru regionů a parlamentům členských států Přezkum rozpočtu EU, KOM(2010) 700 v konečném znění.

⁽¹⁰⁾ Studie Rozvoj ostrovů – Evropské ostrovy a politika soudržnosti (Evropský program ESPON 2013).

energií, technologie pro částečnou náhradu přírodních zdrojů, pokrok v odvětví dopravy atd.) mohou mít zmírňující vliv na omezení z důvodu ostrovní povahy.

11.3 V ostrovních regionech lze nalézt bezpočet příkladů osvědčených postupů:

— iniciativy v podnikatelském odvětví: řada zemědělských produktů vyprodukovaných na ostrovech (potravinářské výrobky a nápoje) odolala konkurenci uvnitř Evropské unie a na světovém trhu i přes relativně vysoké ceny, a to

na základě kvality (místní vstupní materiály a tradiční výrobní metody) a/nebo jejich jedinečnosti a založení značky.

— iniciativy vyvinuté za účelem řešení obecných problémů životního prostředí, k nimž patří změna klimatu či specifické problémy související s ostrovní povahou: významné úsilí při výrobě obnovitelné energie bylo vyvinuto na ostrovech Citnos (Kyklady), Samsø, Eigg (Skotsko), Gotland, Bornholm, Kanárské ostrovy atd.

V Bruselu dne 28. března 2012.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Staffan NILSSON
